

Argumentacja prawna Rzecznika Praw Obywatelskich
w sprawach o wznowienie postępowania
– wyciąg z pism procesowych -

- Rzecznik uznał na podstawie art. 401 pkt 2 k.p.c. (wznowienie postępowania z powodu nieważności, jeżeli skutek naruszenia przepisów prawa strona była pozbawiona możliwości działania), że nakazy zapłaty zostały wydane wskutek naruszenia przepisów prawa, tj. uchybień wynikających z czynności procesowych i zaniechań sądu przy wydawaniu nakazu zapłaty. Wbrew regulacjom unijnym sąd nie dokonał takiej wykładni przepisów proceduralnych w zakresie postępowania nakazowego, która zapewniłaby skuteczną ochronę interesów konsumenta oraz zapobiegła stałemu stosowaniu nieuczciwych postanowień w umowach konsumenckich. Sąd wydał bowiem nakaz zapłaty na podstawie weksla / wyciągu z ksiąg bankowych bez zbadania z urzędu potencjalnie nieuczciwych postanowień umowy.
- Sądy krajowe zobowiązane są urzeczywistniać należytą ochronę konsumenta w świetle treści dyrektywy Rady 93/13/WE¹. Chodzi tu w szczególności o dokonanie z urzędu kontroli abuzywności postanowień umownych. Sąd krajowy, jeżeli nie posiada takich dokumentów, powinien ich zażądać, dokonując prounijnej wykładni przepisów proceduralnych. Sąd powinien ponadto pouczyć strony o wyniku badania oraz umożliwić im przedstawienia stanowiska w tym zakresie.
- Na tle polskiego postępowania nakazowego obowiązki sądów krajowych zostały skonkretyzowane przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej: TSUE) w wyrokach z 13 września 2018 r. w sprawie C-176/17 *Profi Credit* (nakaz zapłaty na podstawie weksla *in blanco*), z 18 listopada 2018 r. w sprawie C-632/17 *PKO Bank Polski* (nakaz zapłaty na podstawie wyciągu z ksiąg bankowych), oraz z 7 listopada 2019 r. w sprawach połączonych C-419/18 i C-483/18 *Profi Credit II* (nakazy zapłaty na podstawie weksli *in blanco*).
- W sprawach C-176/17 *Profi Credit* (pkt 49) i C-632/17 *PKO Bank Polski* (pkt 45) TSUE wprost wskazał, że polski model postępowania nakazowego, pozwalający na wydanie nakazu zapłaty wyłącznie na podstawie weksla lub wyciągu z ksiąg bankowych, a zatem wykluczający możliwość kontroli przez sąd, czy umowa konsumencka zawiera postanowienia abuzywne jest niezgodny z Dyrektywą 93/13 i z art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej (prawo do skutecznego środka prawnego).
- Obowiązek zapewnienia zgodności prawa krajowego z prawem unijnym wynika z ogólnej zasady pierwszeństwa prawa UE przed prawem krajowym i dotyczy wszystkich postępowań nakazowych, w których po stronie pozwanej występuje

konsument.

- Polskie przepisy procedury cywilnej nie zawierają wprawdzie szczegółowej regulacji pozwalającej na wznawianie postępowań po wyrokach TSUE, orzecznictwo Sądu Najwyższego dopuszcza jednak wznowienie, gdy naruszenie stwierdzone przez Europejski Trybunał Praw Człowieka wyczerpuje jedną z przesłanek wznowienia wskazanych w art. 401–404 k.p.c.
- Rzecznik Praw Obywatelskich stanął na stanowisku, iż w sprawach, w których sąd wydał nakaz zapłaty, którego zaskarżenie przez konsumenta okazało się nieskuteczne z powodu wad formalnych, podstawę wznowienia, zgodnie z ogólnymi przepisami postępowania cywilnego mogą stanowić wykładnia prawa UE przyjęta w orzeczeniach TSUE w sprawach *Profi Credit i PKO Bank Polski* i w związku z orzecznictwem TSUE odnoszącym się do obowiązku badania z urzędu klauzul abuzywnych w postępowaniu nakazowym w sprawach konsumenckich.
- Postępowania wznawieniowe mają szczególne znaczenie także w świetle polskiej Konstytucji RP w odniesieniu do ochrony konsumentów (art. 76), oraz zaspokajania potrzeb mieszkaniowych (sprawy dotyczące kredytów na zakup mieszkania - art. 75).